

Organizacija Združenih
narodov za izobraževanje,
znanost in kulturo

Smernice za učitelje
za preprečevanje

NASILNEGA
EKSTREMIZMA

Smernice za učitelje
za preprečevanje

**NASILNEGA
EKSTREMIZMA**

Leta 2019 objavila Organizacija združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo, 7, Place de Fontenoy, 75352 Pariz, 07 SP, Francija in Gimnazija Škofja Loka, Podlubnik 1b, 4220 Škofja Loka, Slovenija.

© UNESCO 2019 / Gimnazija Škofja Loka 2019

ISBN 978-92-3-000072-1

Ta publikacija je na voljo v Odprtem dostopu v okviru licence Attribution-ShareAlike 3.0 IGO (CC-BY-SA 3.0 IGO) (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/igo/>). Z uporabo vsebine te publikacije uporabniki sprejemajo, da jih zavezujejo pogoji uporabe Repozitorija odprtega dostopa UNESCO (<http://www.unesco.org/open-access/terms-use-ccbysa-en>).

Izvorni naslov: *A Teacher's Guide on the Prevention of Violent Extremism*.

Leta 2016 objavila Organizacija združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo, 7, Place de Fontenoy, 75352 Pariz, 07 SP, Francija.

Uporabljene oznake in predstavitev gradiva v tej publikaciji ne pomenijo izražanja kakršnega koli mnenja UNESCO o pravnem statusu katere koli države, ozemlja, mesta ali območja oz. njihove oblasti ali glede razmejitve ozemlja.

V tej publikaciji so izražena stališča in mnenja avtorjev; ta niso nujno enaka kot stališča in mnenja UNESCO ter Organizacije ne zavezujejo.

Fotografija z naslovnice: Shutterstock/Guillermo del Olmo

Oblikovala Aurélie Mazoyer

Kazalo

Predgovor	5
Zahvale	7
1 Uvod	9
2 O nasilnem ekstremizmu	11
2.1 Nasilni ekstremizem in radikalizacija	11
2.2 Nasilni ekstremizem in izobraževanje	14
2.3 Lokalne manifestacije ekstremizma	16
2.4 Vloga skupnosti, družine in medijev	18
3. Vodenje razprav v učilnici	19
3.1 Cilji	19
3.2 Priprava	22
3.3 Razprava	24
3.4 Teme za boj proti nasilnemu ekstremizmu	31
3.5 Razprava in poznejše spremljanje	33

4 Ključna sporočila, ki jih želimo podati	35
4.1 Solidarnost.....	35
4.2 Spoštovanje drugačnosti.....	36
4.3 Človekove pravice.....	37
4.4 Učenje skupnega življenja.....	39
4.5 Udejstvovanje mladih.....	40
Priloga	41
Pogosta vprašanja.....	41
Reference.....	45

Predgovor

To so prve UNESCOVE *Smernice za učitelje za preprečevanje nasilnega ekstremizma* prek izobraževanja. Ta dokument je bil razvit kot neposreden odgovor na potrebe držav članic UNESCA, kot je bilo izraženo v prelomnem Sklepu 46 197/EX, ki ga je sprejel Izvršilni odbor UNESCA oktobra 2015¹ in ki poziva organizacijo, da naj poveča svoje kapacitete za pomoč državam, ki si prizadevajo okrepiti odzive izobraževalnega sektorja na nasilni ekstremizem, vključno s programi za izobraževanje o globalnem državljanstvu (GCED), ki temeljijo na človekovih pravicah, ob upoštevanju nacionalnih kontekstov.

Kot take so tudi te smernice del prvega prispevka UNESCA k izvajanju akcijskega načrta generalnega sekretarja ZN za preprečevanje nasilnega ekstremizma², saj se nanašajo na sektor izobraževanja.

Poleg teh Smernic Organizacija trenutno razvija tehnične smernice za izobraževanje tvorcev politik na ministrstvih za šolstvo. Cilj teh smernic je zagotoviti državam vrsto virov, ki lahko pomagajo zgraditi in okrepiti nacionalne kapacitete za reševanje vzrokov za nasilni ekstremizem s celovitimi in pragmatičnimi izobraževalnimi odzivi v sektorju.

1 Sklep 46, sprejet na 197. seji Izvršilnega odbora Unesca (Sklep 197 EX/46), <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002351/235180e.pdf>.

2 Akcijski načrt za preprečevanje nasilnega ekstremizma. Poročilo generalnega sekretarja (A/70/674) http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/2015/SCR%202178_2014_SL.pdf.

Da bi zagotovili relevantnost priročnika za učitelje v različnih zemljepisnih in socialno-kulturnih okoljih, je bil ta razvit po obsežnem posvetovalnem postopku s strokovnjaki in z učitelji iz različnih regij pa tudi s preizkušanjem na terenu izobraževalnih akterjev v izbranih državah.

Kot tak se lahko uporablja, kot je, ali šteje za prototip, ki ga je treba še naprej kontekstualizirati, prilagoditi in prevajati, da se odzove na posebne potrebe učencev.

Zahvale

Te *Smernice za učitelje za preprečevanje nasilnega ekstremizma* so bile razvite pod splošnim vodstvom Soo-Hyang Choi, direktorice Oddelka za vključevanje, mir in trajnostni razvoj na sedežu UNESCA (koordinatorji so bili Chris Castle, Karel Fracapane, Alexander Leicht, Alice Mauske, Joyce Poan, Lydia Ruprecht in Cristina Stanca - Mustea iz Divizije). Helen Bond, izredna profesorica za izobraževanje na Univerzi Howard, Washington DC, Združene države Amerike, je prispevala k temu dokumentu kot avtorica in uredila prvi osnutek. Pisne pripombe smo hvaležno prejeli od naših strokovnih ocenjevalcev: Lynn Davies, častna profesorica mednarodnega izobraževanja na Univerzi v Birminghamu, Združeno kraljestvo; Felisa Tibbitts, predavateljica na Visoki šoli za učitelje Univerze Columbia, New York, Združene države Amerike; Sara Zeiger, višja znanstvena sodelavka na Centru Hedayah, Združeni arabski emirati; Feriha Peracha, direktorica Sabaoon Centra v Pakistanu; Steven Lenos iz mreže Evropske zveze za ozaveščanje o radikalizaciji. Poleg tega smo hvaležni za pripombe, ki so jih prejeli od naših kolegov iz Unesca; ti so: Justine Sass (Urad za UNESCO Bangkok), Jorge Sequeira in Elspeth McOmish (urad UNESCO Santiago), Hegazi Idris in Maysoun Chehab (urad UNESCO v Bejrutu) ter Florence Migeon (Sedež Unesca). UNESCO se želi zahvaliti tudi tistim učiteljem in učencem, ki so sodelovali v procesu testiranja na terenu, za njihove koristne povratne informacije, in sicer Kolegiju učiteljev Univerze Columbia v New Yorku v Združenih državah Amerike in koordinatorjem ASPnet v Kazahstanu in Jordaniji.

Zahvalo želimo izraziti tudi naši vladi Združenih držav Amerike za velikodušen finančni prispevek k izdelavi te publikacije.

Na koncu se zahvaljujemo Aurelii Mazoyer, ki se je lotila načrta in postavitve, ter Martinu Wickendenu, ki je zagotovil podporo pri pripravi tega dokumenta.

1 Uvod

Nasilni ekstremizem in temeljne sile radikalizacije so med najprodornejšimi izzivi našega časa. Medtem ko nasilni ekstremizem ni omejen na starost, spol, skupino ali na skupnost, so mladi posebej ranljivi za sporočila nasilnih ekstremistov in terorističnih organizacij.

Ob takšnih grožnjah mladi potrebujejo ustrezne in pravočasne priložnosti za učenje, da razvijejo znanje, veščine in odnose, ki jim lahko pomagajo razviti odpornost na takšno propagando.

Te sposobnosti je mogoče razviti s pomočjo zaupanja vrednih, dobro pripravljenih in spoštovanih učiteljev, ki so v dobrih stikih z mladimi.

Zato je ta priročnik namenjen učiteljem v višjem osnovnem ter nižjem in višjem srednješolskem izobraževanju. Razvit je bil tudi v upanju, da bi lahko podpiral prizadevanja učiteljev, ki delujejo v formalnih in neformalnih izobraževalnih okoljih.

Te smernice želijo zlasti:

- ▶ ponuditi praktične nasvete o tem, kdaj in kako razpravljati o problematiki nasilnega ekstremizma in radikalizaciji z učenci;
- ▶ pomagati učiteljem ustvariti učno vzdušje, ki je vključujoče in spodbuja spoštljiv dialog, odprto razpravo in kritično razmišljanje.

20 nasilnem ekstremizmu

2.1 NASILNI EKSTREMIZEM IN RADIKALIZACIJA

Nasilni ekstremizem se nanaša na prepričanja in dejanja ljudi, ki podpirajo ali uporabljajo ideološko motivirano nasilje, da bi dosegli radikalne ideološke, verske ali politične poglede.³

Nasilni ekstremistični pogledi se lahko izkazujejo ob številnih vprašanjih, vključno s politiko, z religijo in odnosi med spoloma. Nobena družba, verska skupnost ali svetovni pogledi ni imun na tak nasilen ekstremizem.⁴

Nasilni ekstremizem je, "če ne dovolite drugačnega stališča; ko imate svoja stališča za znatno izključna, ko ne priznavate možnosti drugačnosti in če želite ta pogled vsiliti drugim, če je potrebno, z nasiljem."⁵

3 www.livingsafetogether.gov.au in www.dhs.gov/topic/countering-violent-extremism.

4 Naslednja spletna stran ponuja različne primere nasilnega ekstremizma: www.livingsafetogether.gov.au.

5 Davies, L. 2008. Izobraževanje proti ekstremizmu, Stoke on Trent in Sterling. Trentham Books. <https://www.oise.utoronto.ca/cld/UserFiles/File/DAVIESeducationagainstextremism.pdf>.

Čeprav je “radikalizacija” za nekatere sporen izraz, se je začel uporabljati za opredelitev procesa, prek katerega posameznik ali skupina obravnava nasilje kot legitimno in zaželeno sredstvo za ukrepanje.

Radikalna misel, ki ne dopušča uporabe nasilja za doseg političnih ciljev, se lahko obravnava kot normalna in sprejemljiva in jo spodbujajo skupine, ki delajo znotraj meja zakona.

Ne obstaja en sam profil ali pot do radikalizacije ali celo hitrost, s katero se to zgodi.⁶ Prav tako stopnja izobrazbe ni natančen napovedovalec občutljivosti za radikalizacijo, vendar pa je bilo ugotovljeno, da obstajajo socialno-ekonomski, psihološki in institucionalni dejavniki⁷, ki vodijo v nasilni ekstremizem. Strokovnjaki združujejo te dejavnike v dve glavni kategoriji:

- ▶ **“Push Factors”** dejavniki pritiska, ki posameznike usmerjajo v nasilni ekstremizem, so: marginalizacija, neenakost, diskriminacija, njihovo preganjanje ali dojanje; omejen dostop do kakovostnega in ustreznega izobraževanja; zanikanje pravic in državljanskih svoboščin; druge okoljske, zgodovinske in socialno-ekonomske zamere.
- ▶ **“Pull Factors”** dejavniki privlačnosti, ki gojijo privlačnost nasilnega ekstremizma, na primer: obstoj dobro organiziranih nasilnih ekstremističnih skupin s prepričljivimi diskurzi in z učinkovitimi programi, ki zagotavljajo storitve, prihodke in/ali zaposlitev v zameno za članstvo. Skupine lahko nove člane privabljajo tudi z zagotavljanjem varnih mest za izražanje nejevolje ter z obljubami pustolovščin in svobode. Poleg tega se zdi, da te skupine ponujajo duhovno ugodje, “kraj, kamor posameznik spada”, in podporno socialno mrežo.

6 Davies, L. 2008. Izobraževanje proti ekstremizmu: proti kritični politizaciji mladih. *International Review of Education*, 55 (2/3), str. 183–203. doi:10.1007/s11159-008-9126-8.

7 USAID, Povzetek dejavnikov, ki vplivajo na nasilni ekstremizem. http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PBAAA929.pdf; Zeiger, S. in Aly, A. 2015. Countering violent extremism: developing an evidence-base for policy and practice. Univerza Curtin, Hedayah.

In nazadnje obstajajo tudi **kontekstualni dejavniki**, ki zagotavljajo ugoden teren za nastanek nasilnih ekstremističnih skupin, kot so: krhke države, pomanjkanje pravne države, korupcija in kriminaliteta.

PRIMERI NASILNEGA EKSTREMIZMA

Neonacisti, kukluksklan, ekoterizem, islamska država v Iraku in Levantu (ISIL), Boko Haram.

ZGODNJI ZNAKI

Naslednja vedenja so lahko znaki radikalizacije. Če jih opazite več, je treba opozoriti družino in najožji krog posameznika.

- ▶ Nenadna prekinitvev stikov z družino in dolgoletnih prijateljev.
- ▶ Nenadna opustitev šole in konflikti s šolo.
- ▶ Spremembe v vedenju v povezavi s hrano, oblačili, jezikom in financami.
- ▶ Spremembe odnosov in vedenja do drugih: protisocialni komentarji, zavračanje avtoritete, zavračanje socialne interakcije, znaki umika in izolacije.
- ▶ Redno pregledovanje spletnih strani in sodelovanje v omrežjih socialnih medijev, ki izražajo radikalne ali ekstremistične poglede.
- ▶ Sklicevanje na teorije apokalipse in zarote.

Vir : <http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/>

2.2 NASILNI EKSTREMIZEM IN IZOBRAŽEVANJE

Vloga izobraževanja pri preprečevanju nasilnega ekstremizma in deradikalizacije mladih je šele pred kratkim pridobila svetovno priznanje.

Pomemben korak v tej smeri je bil decembra 2015 začetek izvajanja akcijskega načrta Generalnega sekretarja ZN za preprečevanje nasilnega ekstremizma⁸, ki priznava pomen kakovostnega izobraževanja za obravnavo gonil tega pojava.

Varnostni svet Združenih narodov je tudi poudaril to točko v svojih resolucijah 2178⁹ in 2250, ki zlasti poudarjata potrebo po *»kakovostnem izobraževanju za mir, ki mlade pripravlja na sposobnost konstruktivnega sodelovanja v civilnih strukturah in vključujočih političnih procesih«, in pozval »vse pomembne akterje, da razmislijo o uvedbi mehanizmov za spodbujanje kulture miru, strpnosti, medkulturnega in medverskega dialoga, ki vključuje mlade in jih odvrča od njihove udeležbe v nasilnih dejanjih, terorizmu, ksenofobiji in vseh oblikah diskriminacije.«*¹⁰

Oktober 2015 je Izvršni odbor UNESCA sprejel sklep¹¹, ki nedvoumno potrjuje pomen izobraževanja kot orodja za preprečevanje terorizma in nasilnega ekstremizma ter rasne in verske nestrpnosti, genocida, vojnih zločinov in zločinov proti človeštvu po vsem svetu. Ne glede na to, ali se izvaja v šolah, klubih in v združenjih v skupnosti ali doma, je izobraževanje resnično priznано kot pomemben del družbene zaveze za preprečevanje vzpona nasilnega ekstremizma.

8 Akcijski načrt za preprečevanje nasilnega ekstremizma. Poročilo generalnega sekretarja (A/70/674), http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/2015/SCR%202178_2014_SL.pdf.

9 Resolucija Varnostnega sveta Združenih narodov 2178, sprejeta septembra 2014, http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/2015/SCR%202178_2014_SL.pdf.

10 Resolucija Varnostnega sveta ZN 2250, sprejeta decembra 2015, <http://unoy.org/wp-content/uploads/SCR-2250.pdf>.

11 Odločba 46, sprejeta na 197. seji Izvršilnega odbora UNESCA (Sklep 197 EX/46), <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002351/235180e.pdf>.

Ti dokumenti poudarjajo, da lahko izobraževanje ...

- ▶ pomaga mladim, da razvijejo komunikacijo in medosebne spretnosti, ki jih potrebujejo za dialog, soočanje z nesoglasjem, in da se naučijo miroljubnih pristopov k spremembam;
- ▶ pomaga učencem, da razvijejo lastno kritično razmišljanje, da raziščejo izjave, preverijo govornice ter dvomijo o legitimnosti in privlačnosti ekstremističnih prepričanj;
- ▶ Pomaga učencem, da razvijejo odpornost, da se upirajo ekstremističnim pripovedim in pridobijo socialno-čustvena znanja, ki jih potrebujejo za premagovanje svojih dvomov in se konstruktivno vključijo v družbo, ne da bi se morali zateči k nasilju;
- ▶ vzgaja kritično obveščene državljane, ki se lahko konstruktivno vključijo v miroljubne kolektivne dejavnosti.

Za UNESCO je to mogoče predvsem prek izobraževanja o globalnem državljanstvu (GCED), ki si prizadeva, da neguje občutek pripadnosti skupnemu človeštvu in pristnega spoštovanja do vseh.

KAJ JE GLOBALNO DRŽAVLJANSTVO?

Globalno državljanstvo se nanaša na občutek pripadnosti svetovni skupnosti in skupnemu človeštvu, saj njeni člani doživljajo solidarnost in kolektivno identiteto med seboj in kolektivno odgovornost na svetovni ravni.

GCED je nastajajoč pristop k izobraževanju, ki se osredinja na razvijanje znanja, spretnosti, vrednot in odnosov učencev z vidika njihove aktivne udeležbe v miroljubnem in trajnostnem razvoju svojih družb. GCED se ukvarja s spodbujanjem spoštovanja človekovih pravic, socialne pravičnosti, enakosti spolov in okoljske trajnosti, ki so temeljne vrednote, ki pomagajo okrepiti obrambo miru pred nasilnim ekstremizmom.¹²

¹² Global Citizenship Education – Topics and Learning Objectives, UNESCO, 2015, <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002329/232993e.pdf> and Global Citizenship Education – Preparing learners for the challenges of the twenty-first century, UNESCO, 2014, <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002277/227729e.pdf>.

2.3 LOKALNE MANIFESTACIJE EKSTREMIZMA

Ker je veliko učencev mogoče slabo povezanih z mednarodnimi dogodki ali pa prejema napačne informacije, obstajajo številne prednosti razprav o lokalnih manifestacijah nasilnega ekstremizma poleg ali namesto mednarodnih oblik pojavov.

Obravnavaj lokalnih manifestacij nasilnega ekstremizma ...

- ▶ učencem pomaga razumeti povezave med lokalnimi in globalnimi izzivi;
- ▶ učencem pomaga, da razumejo resnična tveganja in posledice nasilnega ekstremizma;
- ▶ ne nazadnje mladim ljudem dokaže, da lahko, če sprejmejo pravilne odločitve v svojem najožjem kontekstu, naredijo pozitivno razliko.

Obstajajo pa tudi **nekateri pomembni predpogoji** za razpravo o spornih lokalnih vprašanjih:

- ▶ povezovanje vprašanja nasilnega ekstremizma z vsebino v lokalnem učnem načrtu;
- ▶ razumevanje socialne, kulturne, etnične in verske raznolikosti lokalnega konteksta;
- ▶ vključevanje perspektiv manjšinskih skupin v razprave ali vsaj zagotavljanje, da so njihova stališča zastopana, tako da se mladim ponudi uravnotežen pogled na vprašanja;
- ▶ jasna razlaga učencem o vaši vlogi moderatorja (objektivni glas, »hudičev zagovornik«, nepristranski posrednik itn.);
- ▶ opredelitev ustreznega časa, saj se spornih vprašanj ne sme obravnavati nespametno.

V nekaterih primerih je razpravljanje o lokalnih manifestacijah ekstremizma lahko preveč zapleteno in občutljivo. V takih okoliščinah je lahko produktivneje uvesti temo na način, ki je daleč od izzivov, s katerimi se spoprijemajo učenci lokalno.

PRIMER

UNESCO in Muzej holokavsta Združenih držav Amerike sta leta 2015 razvila nov program usposabljanja z naslovom *Konferenca za mednarodno izobraževanje o holokavstu*, da bi pomagala izobraževalnim akterjem iz vseh delov sveta pri razvoju novih pedagoških pristopov z uporabo izobraževanja o holokavstu kot prizmo za reševanje lastne travmatične preteklosti genocida in zločinov proti človeštvu. Ta pristop se je izkazal za zelo učinkovitega za skupnosti, ki so utrpele množično grozodejstvo.

2.4 VLOGA SKUPNOSTI, DRUŽINE IN MEDIJEV

Preprečevanje nasilnega ekstremizma prek izobraževanja bi moralo biti del širšega preventivnega prizadevanja, v katerem sodelujejo družina, skupnost in mediji. Gradnja podpornih in negovalnih mrež, ki izboljšujejo te domene, povečuje verjetnost pozitivnega učinka in razvija blaginjo skupnosti, ne da bi se osredinila samo na nadzor.

PRIMERI PRESEČNIH PROJEKTOV SKUPNOSTI

- ▶ **Project Exit** – ustanovila ga je norveška vlada, imel pa je tri glavne cilje: vzpostavitev lokalnih omrežij za podporo staršev otrok, vključenih v rasistične ali nasilne skupine; da se mladim omogoči izključitev iz teh skupin; razvijati in razširjati metodološko znanje strokovnjakov, ki delajo z mladimi, povezanimi z nasilnimi skupinami. Projekt je vključeval sodelovanje med starši, uradniki za varstvo otrok, policijo, učitelji in lokalnimi mladinskimi delavci.

<https://www.counterextremism.org/resources/details/id/665/project-exit-leaving-violent-groups>

- ▶ **Ženske brez meja** – avstrijska nevladna organizacija, ki spodbuja matere in družine v različnih državah, da odkrijejo zgodnje znake radikalizacije in se spoprimejo z vplivom dejavnikov, ki lahko pri mladih povzročijo nasilni ekstremizem.

www.women-without-borders.org

- ▶ **Connect Justice** – samostojno britansko socialno podjetje, ki ustvarja rešitve za socialno pravičnost, ki jih vodijo skupnosti. Operativni poudarek je vzpostavitev zaupanja in sodelovanja med skupnostmi, civilno družbo, državnimi agencijami in zasebnim sektorjem glede ekstremizma in izkoriščanja.

<http://www.connectjustice.org>

3 Vodenje razprave v razredu

3.1 CILJI

Razprava o nasilnem ekstremizmu bi si morala prizadevati čim bolj okrepiti celoten spekter spretnosti, ki učencem omogočajo širše sodelovanje v državljanskem življenju v vlogi obveščениh svetovnih državljanov.

To pomeni, da učni cilji zajemajo naslednja tri področja učenja: kognitivno, socialno-čustveno in vedenjsko.

PRIMERI UČNIH CILJEV PO DOMENAH UČENJA

DOMENE UČENJA	UČNI CILJI RAZPRAVA Učenci bi morali	LASTNOSTI UČENCEV, lastnosti in značilnosti, ki jih je treba okrepiti z razpravo
KOGNITIVNO	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Razvoj spretnosti za kritično razmišljanje in analizo ▶ Pridobiti znanje in razumevanje lokalnih, nacionalnih in globalnih vprašanj ter medsebojne povezanosti in soodvisnosti različnih držav in prebivalstva 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Prepozna oblike manipulacije ▶ Zavedanje o obstoju stereotipov, predsodkov in predpostavk ter njihov vpliv ▶ Sposoben je razlikovati med dejstvi in mnenjem ter se spraševati o njihovih virih ▶ Seznanjeni z različnimi vidiki nasilnega ekstremizma in drugih svetovnih vprašanj ▶ Razume, da so to kompleksne teme
SOCIALNO-ČUSTVENO	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Izkusi občutek pripadnosti skupnemu človeštvu, ki deli vrednote in odgovornosti na podlagi človekovih pravic ▶ Razvije odnos z empatijo, s solidarnostjo in spoštovanjem do razlik in drugačnosti ▶ Razvije medkulturne kompetence 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Deli temeljni niz vrednot, ki temeljijo na človekovih pravicah ▶ Spoštuje raznolikost ▶ Sposoben je prepoznati čustva, ki jih doživlja druga oseba ▶ Je zainteresiran za razumevanje različnih ljudi, načinov življenja in kultur ▶ Ima sposobnost "učinkovito in primerno sodelovati z drugimi, ki se jezikovno in kulturno razlikujejo od njega"¹³

13 Intercultural Competences – Conceptual and Operational Framework, <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002197/219768e.pdf>.

PRIMERI UČNIH CILJEV PO DOMENAH UČENJA

DOMENE UČENJA	UČNI CILJI RAZPRAVA Učenci bi morali	LASTNOSTI UČENCEV, lastnosti in značilnosti, ki jih je treba okrepiti z razpravo
VEDENJSKO	<ul style="list-style-type: none">▶ Delovati učinkovito in odgovorno med pogovorom▶ Izraža se samozavestno in se konflikta loteva pozitivno▶ Razvije motivacijo▶ in pripravljenost sprejeti potrebne ukrepe	<ul style="list-style-type: none">▶ Zmožen poslušati in upoštevati različne poglede; izražati lastna mnenja; ter ovrednotiti oboje▶ Izraža željo, da bi odgovorno ukrepal

3.2 PRIPRAVA

■ ZAKAJ SE JE TREBA PRIPRAVITI?

- ▶ Predhodna priprava zmanjšuje strah pred razpravo o spornih temah, ko se pojavi priložnost.
- ▶ Pomemben vidik priprave je razvoj utemeljitve razprave, ki jasno opiše učne koristi izkušnje.

■ KAJ PRIPRAVITI?

- ▶ Učne cilje, temo/vstopno točko, pristop k pogovoru in ključna sporočila vsebine, ki jih je treba posredovati prek pogovora, je treba določiti vnaprej.
- ▶ Potrebna dovoljenja so koristna, saj je vloga ravnateljev in administratorjev šole ključna pri zagotavljanju podpore za uvajanje teh tem. Glede na kontekst je mogoče treba pridobiti povratne informacije ali celo privolitev učencev.
- ▶ Prav tako je lahko koristno pregledati informacijska gradiva o tej temi pred razpravo, da bi naslovili napačne predstave in mite, tako da v odgovor ponudimo dejstva.

NASVETI

- ▶ Predvidite izzive in priložnosti za razpravo.
- ▶ Pogovori z drugimi odraslimi v šoli in lokalni skupnosti, kot so starši in drugi vzgojitelji, o tem, kako se približati predmetu nasilnega ekstremizma, so lahko v pomoč.
- ▶ Razprave se ne lotevajte, če se ne počutite čustveno in strokovno pripravljeni na to.
- ▶ Vizualizirajte enega izmed svojih učencev in si predstavljate pogovor, preden se ta zgodi.
- ▶ Odvisno od sestave vsake šole/skupnosti je mogoče koristno, da povabite v razred ljudi z različnih okolij, ki se razlikujejo od tistih tipičnega učenca in člana osebja.
- ▶ Če je treba, je lahko v pomoč tudi prisotnost strokovnjaka za mediacijo, ki lahko nudi podporo ob še posebej občutljivi razpravi.

3.3 RAZPRAVA

■ KDAJ RAZPRAVLJATI?

Opredelevitev pravega trenutka in vstopne točke za obravnavanje nasilnega ekstremizma v učilnici zahteva pripravo in razmišljanje.

Medtem ko se lekcije in razprave lahko načrtujejo vnaprej in izvajajo kot del dnevnega pouka, se lahko druge vstopne točke za razpravo pojavijo spontano. To so »učni trenutki«. Lahko se pojavijo, ko jih najmanj pričakujemo. To so nenačrtovane priložnosti, ki jih je treba izkoristiti, da bi razložili težaven koncept ali začeli pogovor, ki bo to temo povezal z izkušnjami učencev.

Učne trenutke je mogoče zamuditi, če učitelji niso osebno in profesionalno pripravljene, da jih dobro izkoristijo.

NASVETI

Eno najpomembnejših znanj, ki jih učitelj lahko ima, je sposobnost prepoznavanja in uporabe “učnih trenutkov” za razvoj varnega in zaupanja vrednega okolja. To je idealen čas za učenje pomembne lekcije.¹⁴ Učni trenutki se lahko zgodijo skoraj povsod in kadar koli: na poti v šolo, na igrišču, v šolski jedilnici in razredu.

- ▶ Učitelji mogoče nimajo časa, da v celoti preučijo pravila in smernice za razpravo o učnem trenutku z učenci. Razprava o učnih trenutkih pogosto sledi incidentu, ki ga je izzval. Učence lahko pripravite tako, da redno sodelujete v razpravah in dialogu v razredu v pričakovanju teh nenačrtovanih trenutkov navdiha.
- ▶ Razprava o učnih trenutkih se lahko osredini na vrednote pa tudi akademske učne veščine.
- ▶ Bodite pozorni in dober poslušalec. Nekateri učni trenutki niso tako očitni kot drugi.
- ▶ Bodite ustvarjalni. Razprava o učnem momentu lahko izvira tudi iz negativnih izkušenj. Če otrok drugega otroka imenuje “terorist” ali zanj uporabi drugo žaljivko, uporabite izraz incident, če želite poučevati o žaljenju, spoštovanju in o nasilnem ekstremizmu.
- ▶ Učitelji lahko začnejo te vstopne točke za pogovor za to, da začnejo razpravo o učnem trenutku v razredu.
 - a. “Kaj se je pravkar zgodilo? Zakaj se je to zgodilo?”
 - b. “Nekdo je danes naredil nekaj lepega za nekoga drugega. Kdo lahko ugane, kaj je bilo storjeno?”

14 Ballenger, C. 2009. *Puzzling moments, teachable moments: Practicing teacher research in urban classrooms*. New York, Teachers College Press (Practitioner Inquiry Series, 1st edition.)

- c. "Govorimo danes o spoštovanju."
 - d. "Zakaj mislite, da je pomembno, da razpravljamo o tem, kaj se je zgodilo danes v razredu?"
- Sklenite razpravo o učnem trenutku:
- a. Kaj smo se danes naučili? Zakaj je bilo pomembno razpravljati?
 - b. Nato vključite razred v zabavno dejavnost, kot je šport ali gledališče, da bi izboljšali prijaznost in sodelovanje, še posebej, če je razpravo o učnem trenutku povzročila negativna izkušnja.
 - c. Bodite učencem in staršem na voljo za nerazrešene občutke, vprašanja ali za komentarje po razpravi.

■ KAJ SO OSNOVNA PRAVILA?

Ne glede na to, ali je razprava načrtovana vnaprej ali ne, je pomembno razviti temeljna pravila, ki omogočajo, da se razvije v varnem in spoštljivem učnem okolju.

Eden izmed načinov za gradnjo skupnosti v učilnici je za učitelje in učence, da skupaj razvijejo seznam osnovnih pravil, ki vodijo razpravo.

Ko so predlagana vsa pravila, je treba sprejeti le tista, s katerimi se strinja večina učilnice. Preglejte in objavite osnovna pravila pred razpravo.

PRIMERI OSNOVNIH PRAVIL ZA RAZPRAVO

1. Poslušajte pozorno, ne sodite in imejte odprt um.
2. Če česa ne razumete, prosite za pojasnilo.
3. Kritizirajte ali se sprašujte o komentarjih, idejah ali o stališčih, ne osebi, ki jih izraža.
4. Bodite pripravljeni sprejeti povratne informacije ali kritiko svojih idej.
5. Pokažite strpnost do drugih pogledov, ki se razlikujejo od vaših.
6. Uporabite spoštljiv, neprovokativen jezik. Izogibajte se besedam, ki so politično obremenjene ali nasilne v njihovem pomenu.
7. Razmislite o stališčih, občutkih in o perspektivah drugih glede vprašanja.
8. Delite oder tako, da govorite, ko ste na vrsti, in ne prekinjate drugih.
9. V razpravo vključite vse, zlasti tiste, ki mogoče nimajo samozavesti ali niso pripravljeni govoriti.
10. Držite se teme in naj bodo vaše pripombe kratke.

■ KAKO ZASTAVLJATI VPRAŠANJA?

Kot posrednik zagotovite model za postavljanje vprašanj in odgovarjanje na vprašanja, ki bodo pomagala voditi učence v razpravi. Zastavljajte poglobljajoča in kritična vprašanja, ki bodo pomagala učencem raziskovati alternativna stališča.

Dajanje primerov takih vprašanj bi moralo postopoma voditi vaše učence do tega, da to počno sami, brez spodbude.

PRIMERI VPRAŠANJ, KI JIH JE MOGOČE UPORABITI ZA RAZJASNITEV IZJAV UČENCEV

1. Ali lahko pojasniš, kaj si mislil s tem, ker te nisem razumel?
2. Ali lahko navedeš primer tega?
3. Kaj je dejstvo in kaj mnenje v tej izjavi?
4. Kako veš, da ...? Na čem temelji tvoja presoja?
5. Kaj lahko logično sledi iz tega argumenta ali izjave?
6. Kako se vaš primer poveže s tem, kar smo se danes naučili?
7. Kakšna je razlika med ... in ...?
8. Ali lahko, prosim, razložiš, zakaj misliš, da je to pomembno?
9. Ali obstaja še kakšno stališče o tem vprašanju?

■ KAKO BITI POSLUŠALEC, KI NE OBSOJA?

Mladi hrepenijo po priložnostih, da bi razpravljali o vprašanih s poslušalcem, ki ne obsoja. Polni so idej, nekaterih smiselnih in nekaterih manj smiselnih. Potrebujejo nekoga, ki bi poslušal njihove ideje, predlagal druge načine razmišljanja in pomagal vizualizirati razumne odločitve, ki upoštevajo pomembne dolgoročne posledice.

- ▶ Izogibajte se obsodbi ali predsodkom do glasov učencev, do njihovih skrbi, dejanj ali namenov med razpravo (»tega ne morete reči«, »tega ne morete misliti«).
- ▶ Izogibajte se zavzemanju položaja glavne avtoritete glede teme. Namesto tega bodite posrednik in poskrbite, da se več različnih pogledov in argumentov odraža v razpravi.
- ▶ Poskusite se izogibati prekinjanju učencev, ko ti razvijajo svoje argumente. Nasprotno, pomagajte jim najti besede, da izrazijo svoje misli.
- ▶ Navedite smiselne in spoštljive predloge za vprašanja, vključno z moralnimi in etičnimi posledicami odločitev.
- ▶ Bodite previdni, da si spornih ali rasističnih komentarjev ne razlagate prehitro kot znake nasilnega ekstremizma.

NASVETI

- ▶ **Ostani osredinjeni** – poskrbite, da razprava ostaja osredinjena na temo in učne cilje. Če se razširi na druga področja, bo to oslabilo njeno kakovost. Vloga posrednika je usmeriti razpravo nazaj, ko se ta oddalji od osrednje teme, da bi zagotovili doseganje učnih ciljev.
- ▶ **Bodite vzor spoštljivega, civiliziranega vedenja z lastnimi dejanji** – učenci bodo opazovali vaše vedenje in ustrezno prilagodili lastno vedenje. Če posrednik govori spoštljivo in skrbno v kontekstu dialoga, bodo učenci oponašali tako vedenje. Upoštevajte pravila za razpravo. Nasmehnite se, ko je to primerno. Izogibajte se prekinjanju osebe, ki govori, in od učencev zahtevajte, da dovolijo govoreči osebi, da konča, preden začne govoriti druga. Ne krivite, ne izražajte odprtega nestrinjanja in ne opominjajte.
- ▶ **Bodite pozorni na agresivno besedno in nebesedno vedenje** med razpravo. Če ga opazite, se odzovite ustrezno, skladno z dogovorjenimi pravili in s posledicami. Če se tako vedenje nadaljuje, je priporočljivo nadaljevati razpravo ob drugem času. Proaktivni pristop je za obravnavo agresivnosti najboljši. Pomagajte učencem vizualizirati učinkovito razpravo s pomočjo igranja vlog in z dajanjem vzora strategij aktivnega poslušanja.
- ▶ **Spodbujajte in pozitivno okrepite konstruktivno angažiranje** v dialogu.
- ▶ **Spodbudite učence, da pišejo o svojih občutkih in izkušnjah** – v dnevniku ali pismu –, da bi jim pomagali, da se bolj poglobljeno odzovejo na temo, o kateri se razpravlja, in zbrali njihova čustva.

■ KAKO ZAGOTOVITI, DA SO SLIŠANE VSE PERSPEKTIVE?

- ▶ Ključnega pomena je, da se razpravo strukturira tako, da ima vsakdo možnost govoriti in da nobena oseba, skupina ali stališče ne prevlada nad pogovorom. Izogibate se pretiranemu govorjenju učiteljev in se prepričajte, da se vsi glasovi slišijo z uporabo strategije, ki se imenuje *odzivanje in odboj*. Odgovorite na vprašanje ali izjavo učenca, a nato »odbijte« ali »vrzite žogico« naprej enemu ali več učencem.
- ▶ Pomembno je zagotoviti, da nobena skupina ni izključena iz razprave in da so vsa dekleta in vsi fantje ter vse manjšinske skupine vključeni v razpravo in se počutijo dovolj varne, da sodelujejo.
- ▶ Za učence je pomembno, da razumejo, da so številni svetovni problemi zapleteni in večplastni. Postavljena vprašanja mogoče nimajo jasnega »pravilnega ali napačnega« odgovora, ampak vsebujejo veliko zapletenosti, odtenkov pomena in dvoumnosti.

3.4 TEME, KI SO POTREBNE ZA RAZPRAVO O NASILNEM EKSTREMIZMU

Obstaja veliko tem, ki lahko prinesejo plodno razpravo o nasilnem ekstremizmu. Izziv je, da temo predstavimo na način, ki učencem pomaga, da raziščejo svoje lastne vrednote in mnenja ter upravljajo s čustvenimi odgovori, hkrati pa bolje razumejo osnovne zgodbe ekstremnih ideologij.

Med drugimi temami je mogoče upoštevati:

- ▶ **Državljanstvo** – omogočiti učencem, da obravnavajo vprašanja pravic in odgovornosti v različnih družbah, pravičnosti, identitete in pojma “pripadnosti”. Tema ponuja tudi priložnost za razpravo o temeljnih načelih človekovih pravic, vključno s svobodo izražanja, in za prepoznavanje in preprečevanje sovražnega govora.
- ▶ **Zgodovina** – predvsem izobraževanje o zgodovini genocida in množičnih grozodejstev, kot je holokavst, da se učenci vključijo v razmišljanje o moči propagande sovraštva in koreninah rasizma, protisemitizma in političnega nasilja. Učencem omogoča tudi, da raziščejo nastanek zgodovinskih pripovedi in kako lahko te tvorijo konflikt in predsodke v njihovi lastni družbi.
- ▶ **Religija in prepričanja** – spodbujati ozaveščenost in spoštovanje do raznolikosti v skupnosti in zagotoviti priložnost za raziskovanje različnih vrednot in prepričanj ter s tem izpodbijati predsodke in rasizem. To bi moralo vključevati razpravo o sekularizmu in humanizmu, za preprečevanje mitov o sekularizmu kot enakovrednemu ateizmu¹⁵ in nezaupanju do “nevernikov”. Poudariti je treba, da verniki v določeni religiji ne bi smeli biti stereotipizirani, kot da so vsi enaki, saj je znotraj religiji pogosto več raznolikosti, kot jih je med veroizpovedmi. Prav tako je pomembno vključiti tiste učence, ki nimajo verskih prepričanj.

15 Glejte Davies, L. 2014. *Unsafe Gods: Security, secularism and schooling*. London, IOE/Trentham.

- ▶ **Jeziki** – pomagati učencem pri odkrivanju številnih kultur, vrednot in stališč o svetovni zgodovini in misli. Poleg razvoja ključnih veščin pisanja in ustnih utemeljitev bo to prispevalo tudi k razvoju medijske pismenosti.
- ▶ **Svoboda izražanja in internet** – z učenci raziskati, kako se informacije ponujajo, strukturirajo in posredujejo; kako jih je mogoče manipulirati v nasilne namene; kako novi viri informacij tekmujejo s profesionalnimi mediji. Obravnavanje spletne medijske pismenosti bo učencem pomagalo varno in učinkovito uporabljati internet in socialne medije. To je mogoče povezati z državljansko vzgojo na področju človekovih pravic ter z razliko med zakonitim svobodnim govorom in sovražnim govorom.
- ▶ **Enakost spolov in nasilje na podlagi spola** – pomagati razumeti vzrok problema; izzvati določena stališča o položaju in vlogi žensk; spodbuditi fante in dekleta, da sprejmejo konstruktivne nenasilne ukrepe proti skrajnim argumentom, ki spodbujajo nasilje, zlasti proti dekletom in ženskam.
- ▶ **Umetnost** – spodbujati razumevanje in vrednotenje različnih narodov, kultur in umetniških izrazov, ki se razlikujejo od lastnih. Umetnost je mogoče razumeti kot univerzalen jezik, ki povezuje skupnosti in kulture skozi čas in prostor. Ponuja možnost razpravljanja o tem, kako je zanikanje in uničenje kulturne in umetniške dediščine zaradi nasilnega ekstremizma izguba za vse človeštvo.

3.5 RAZPRAVA IN POZNEJŠE SPREMLJANJE

Po razpravi o nasilnem ekstremizmu z učenci morajo učitelji poskrbeti, da med učenci ni nespোরазумov in nerazrešenih napetosti. To pomeni, da si vzamejo čas za skupno presojo, kaj je bilo razumljeno in naučeno iz izmenjave mnenj. To je tudi čas za prepoznavanje nerešenih vprašanj, ki zahtevajo poglobljene in/ali nadaljnje aktivnosti.

VPRAŠANJA ZA OCENO RAZPRAVE

Kaj ste se naučili, o čem še imate vprašanja? Ali smo bližje razumevanju procesov, ki vodijo k radikalizaciji mladih? Kaj še moramo vedeti, da bi bolje razumeli nasilni ekstremizem? Kako bi lahko nadaljevali razpravo?

Če je bila razprava posebej razgreta, je mogoče priporočljivo, da se nadaljuje pogovor s posameznimi učenci, ter se jim zahvali za sodelovanje v razpravi in zagotovi, da imajo pravico do svojih pogledov, dokler so spoštljivi do drugih.

NAKNADNA VPRAŠANJA lahko pomagajo učencem pri razmišljanju o izkušnji.

Kako ljudje izkazujejo spoštovanje do idej drugih, čeprav se ne strinjajo? Ali boste po tej razpravi kaj počeli drugače?

Učitelji lahko razmislijo tudi o vključitvi nekaj razširitev dejavnosti, ki učencem omogočajo, da nadaljujejo razpravo.

PRIMERI RAZŠIRITVENIH DEJAVNOSTI

- ▶ Organizirajte razprave v manjši skupini in parih, to pa je treba skrbno spremljati in upoštevati enaka pravila kot za razpravo celotne skupine.
- ▶ Bodite na voljo učencem in družinam za zaupne razprave.
- ▶ Debata “govorečih glav”: ta razširitvena dejavnost zahteva, da imajo učenci nekaj zalednih informacij o nasilnem ekstremizmu. Cilj je omogočiti učencem, da izrazijo stališča, ki se razlikujejo od njihovih lastnih. Začnite z izbiro prostovoljcev, ki bodo prevzeli vloge sogovornikov na televizijski oddaji, ki naj bi govorili o nasilnem ekstremizmu z vidika mladih. V idealnem primeru se učencem dodeli položaj, ki je v nasprotju z njihovimi osebnimi pogledi na temo. Razred postavlja vprašanja govorcem, medtem ko učitelj služi kot moderator. Dejavnost se začne z učenci, ki se predstavijo in artikulirajo svoje položaje.

4 Ključna sporočila

Po razpravi o spornih vprašanjih je treba pozitivna sporočila okrepiti in posredovati, da ponovno združimo razredno skupnost na podlagi nabora skupnih vrednot. To je pomembno, da zagotovite, da je vzdušje v razredu še naprej produktivno, učenci pa se počutijo varne.

4.1 SOLIDARNOST

Učence je mogoče spodbuditi h kritičnemu razmišljanju in spraševanju o trenutnih situacijah in statusu quo; iskanju novih in ustvarjalnih pristopov k skupnim/globalnim problemom; iskanju načinov za nenasilno in konstruktivno ukrepanje, da bi pokazali svojo solidarnost z drugimi. Ti ukrepi bi lahko vključevali prostovoljstvo ali pridobivanje več informacij od uglednih ustanov, nevladnih organizacij in organizacij civilne družbe, ki pomagajo ljudem v težkih razmerah in tistim, ki potrebujejo podporo.

Koncept v jedru izobraževanja o globalnem državljanstvu (GCED) je solidarnost, ne glede na starost, spol, narodnost ali etnično pripadnost, ne samo solidarnost z ljudmi v vaši neposredni skupnosti, ampak tudi s tistimi zunaj nje. Učencem lahko pomaga razumeti ta pojem, če učitelji prepoznajo primere iz aktualnih dogodkov, ki ponazarjajo, kako je svet medsebojno povezan, kako lahko skrbi ali vprašanja, ki vplivajo na en del sveta, vplivajo tudi na drugo regijo in kako se lahko nekdo, ki živi drugje, spopada z istimi izzivi ali s težavami kot mi sami.

4.2 SPOŠTOVANJE RAZNOLIKOSTI

Kulturna raznolikost je skupna značilnost večine, če ne vseh družb po vsem svetu. To je tako potrebno za človeštvo, kot je biotska raznovrstnost za naravo.¹⁶

Priznavanje notranje vrednosti raznolikosti izhaja iz priznavanja univerzalnih človekovih pravic in temeljnih svoboščin drugih.¹⁷ Spoštovanje raznolikosti je torej etični imperativ, neločljiv od spoštovanja človekovega dostojanstva.

Spoštovanje raznolikosti pomaga pri razumevanju kontrastnih pogledov ter neguje empatijo in sočutje.

V naših raznolikih družbah so te veščine bistvene za oblikovanje pomembnih vezi med ljudmi ter prepoznavanje kolektivnih rešitev za družbeno blaginjo in trajnost.¹⁸

16 Expert meeting – International Decade for the Rapprochement of Cultures, <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002346/234607e.pdf>.

17 Declaration of Principles on Tolerance, 1995, http://www.unesco.org/webworld/peace_library/UNESCO/HRIGHTS/124-129.HTM.

18 Ibid 16.

4.3 ČLOVEKOVE PRAVICE

Učenje o človekovih pravicah spodbuja kulturo nenasilja in nediskriminacije ter spodbuja občutke spoštovanja in strpnosti. Izobraževanje, ki spodbuja boljše razumevanje človekovih pravic, omogoča tudi kritično učenje in razpravo o nasilnem ekstremizmu.¹⁹ Nekateri pojmi, pojasnjeni v nadaljevanju, so zapleteni in mogoče niso pomembni za mlajše učence.

- ▶ Človekove pravice so temeljni in splošni zaščitni ukrepi. Uporabljajo se za vsa človeška bitja, ne glede na državljanstvo, kraj prebivanja, spol, izvor, vero, jezik ali kateri koli drug status. V nasprotju s pravicami, ki jih država priznava skladno z notranjim pravom, se človekove pravice uporabljajo za posameznike iz vseh držav zunaj državnih meja.
- ▶ Človekove pravice pomenijo pravice in odgovornosti. V teh pojmihi je vključena misel, da je vsaka oseba dolžna spoštovati pravice drugih. Na primer: spoštovanje pravice drugih do svobode mnenja, izražanja in prepričanja.
- ▶ Pomembno je torej, da mladi razumejo, da posamezniki (ali skupine posameznikov) ne morejo uveljavljati svojih pravic kot utemeljitev kršenja človekovih pravic drugih.
- ▶ Poznavanje, kaj je in kaj ni človekova pravica, kot to določajo različne mednarodne konvencije, učencem omogoča, da izzovejo lažne trditve in razumejo, kaj je pravično in kaj potrebuje zaščito. Na primer: ne obstaja pravica do tega, da se nečesa ne kritizira; religije nimajo pravic – imajo jih ljudje in verske skupine.

19 Learning: the Treasure Within, Report to UNESCO of the International Commission on Education for Twenty-First Century, 1996, http://www.unesco.org/education/pdf/15_62.pdf.

- ▶ Pomembno je tudi razumeti, da skladno z mednarodnimi konvencijami obstajajo pravice, ki so neodtujljive, kar pomeni človekove pravice, ki jih je treba brez izjeme spoštovati (kot je pravica do življenja in pravica do zaščite pred mučenjem), pa tudi človekove pravice, ki jih je v izjemnih okoliščinah mogoče omejiti (kot so pravica do svobode izražanja, pravica do prostega gibanja in pravica do zasebnosti). Te razlike so koristne, da učencem pomagajo razviti bolj izpopolnjeno razumevanje zapletenih situacij. Na primer: če ekstremistična skupina izvrši nasilen napad, se lahko medijem dodeli le omejen dostop do lokacije napada in se lahko zaradi varnostnih razlogov zahteva omejitev komunikacij takoj po napadu.

4.4 UČENJE SKUPNEGA ŽIVLJENJA

Življenje v medsebojno povezanem in medsebojno odvisnem svetu ne pomeni samodejno, da so posamezniki in družbe sposobni živeti skupaj v miru.

Življenje v miroljubni družbi je dolgoročni cilj, ki zahteva »razumevanje drugih in njihove zgodovine, tradicije in duhovnih vrednot« ter sposobnost »izvajati skupne projekte ali upravljati neizogibne konflikte na inteligen in miren način.«²⁰

Pristop UNESCO k »učenju skupnega življenja« temelji na tej opredelitvi in vključuje dva dopolnilna učna procesa:

- ▶ »odkrivanje drugih«, ki je namenjeno spodbujanju medsebojnega razumevanja med učenci;
- ▶ »izkušnje skupnih namenov«, pri katerih učenci sodelujejo pri doseganju skupnih ciljev.

»Učenje skupnega življenja« vodi k razvoju ključnih kompetenc in spretnosti, kot so: empatija, poznavanje drugih kultur, kulturna občutljivost, razumevanje diskriminacije, sprejemanja in komuniciranja.

20 Learning to Live Together, UNESCO Bangkok Office, 2014, 20, <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002272/227208e.pdf>.

4.5 ANGAŽIRANJE MLADIH

Mlade se lahko spodbuja, da izkoristijo svojo energijo in navdušenje za ustvarjanje in razvoj pozitivnih idej in inovativnih rešitev za današnje izzive in globalne skrbi. S svojim poznavanjem mreženja prek socialnih medijev izmenjava izkušenj postaja trenutna in potencialno razširjena.

Z dejavnim sodelovanjem v mladinskih organizacijah in neformalnih skupinah mladi lahko negujejo občutek upanja, identitete, družabnega življenja in pripadnosti, kar ponovno obnavlja njihovo sodelovanje s skupnostjo.

Sodelovanje v procesih odločanja na lokalni ali vladni ravni ali sodelovanje v dejavnostih prostovoljstva krepi željo in energijo mladih za spremembe.

Šole lahko poučujejo spretnosti v povezavi z zagovorništvom, s kampanjami, proračunom, z organizacijo in vodenjem, da bi olajšale tako udejstvovanje.

Demokratski procesi volitev so po navadi prepočasni za mlade, ki raje takoj ukrepajo. Treba je opredeliti hitre načine za ustvarjanje sprememb in pozitivne vplive na lastno skupnost.

PRILOGA

■ POGOSTA VPRAŠANJA

V: *Kaj če nimam odgovorov na njihove skrbi in vprašanja?*

O: Priznajte to, vendar ne končajte razprave v hipu. Uporabite vprašanje kot izhodišče za nadaljevanje razprave pri naslednji uri. Učence lahko tudi spodbudite, da predmet spornega vprašanja obravnavajo kot predmet raziskovalnega projekta. Pomembno je priznati, da kot učitelj nimate vseh odgovorov in da tudi vi potrebujete nadaljnje raziskovanje. Praktična iskrenost je eden najboljših načinov poučevanja poštenosti. Pozicioniranje sebe kot vseživljenjskega učenca lahko dodatno pripomore h gradnji pozitivnega odnosa z učenci. Pomembno je, da teme ne opustite in daste učencem na voljo še eno priložnost za bolj poglobljeno obravnavo vprašanja. V ta namen preverite in zberete potrebne podatke po razredu ter se posvetujte s sodelavci in šolskimi oblastmi o najboljših načinih reševanja vprašanja. Kjer je potrebno, ne oklevajte in poiščite strokovno usposabljanje, da izboljšate svoje strokovno znanje.

V: *Ali naj se dotaknem občutljivih tem oziroma tistih, ki se štejejo za "tabu"?*

O: Z vse večjim dostopom do informacijske in komunikacijske tehnologije so učitelji in starši lahko presenečeni nad obsegom, v katerem so otroci že izpostavljeni občutljivim vprašanjem in se zavedajo spornih svetovnih dogodkov. Učitelji se zato ne bi smeli vzdržati reševanja teh vprašanj. Če bodo to storili, se bodo učenci odločili, da sami iščejo odgovore, kar jih lahko pripelje do napačnih virov informacij in pristopov. Tako izogibanje ni možnost. Učitelji morajo graditi varno in konstruktivno okolje za dialog

znotraj učilnice in zagotoviti, da učenci čutijo in zaupajo, da njihova vprašanja in skrbi slišijo in upoštevajo učitelji pa tudi šola. To bo učence vodilo k razpravi v razredu, da bi rešili njihove težave in dileme. Gradnja zaupanja je ključnega pomena pri delu s tabu vprašanji in odsokočna deska za preprečevanje marginalizacije.

V: *V svojem razredu imam študente manjšinskih skupin, ki so lahko stigmatizirani za nasilni ekstremizem. Ali je še vedno primerno razpravljati o tem vprašanju?*

O: Da, dokler je razprava uravnotežena. Najprej je izjemno pomembno, da učenci manjšinske skupine, prisotni v razredu, niso enačeni s storilci nasilnega ekstremizma, ki pripadajo isti manjšini/etnični skupini. Poudarite posamezne ali osebne identitete nad identiteto skupine pa tudi potrebo po spoštovanju vsakega posameznika po svoji lastni pravici. Drugič, koristno je razpravljati o vprašanju nepoštene stigmatizacije, ki včasih doleti celotne manjšinske skupine zaradi nasilnih ekstremističnih dejanj, ki jih zagreši le nekaj posameznikov, povezanih s to skupino. Učenci morajo razumeti nepravilnost, ki jo lahko s stigmatizacijo in z izključitvijo nenamerno povzročijo nedolžnim ljudem. Tretjič, učitelj mora od začetka razprave poudariti, da nasilni ekstremizem ni omejen na nobeno rasno, versko, etnično, spolno ali politično skupino. Raznolikost primerov nasilnega ekstremizma v smislu ozadja storilcev je kritična.

V: *Ali poučujem temo nasilnega ekstremizma, ko populacije učencev ne zadeva neposredno fenomen, kot se pojavlja in je predstavljen v medijih?*

O: Namen poučevanja o vplivu nasilnega ekstremizma in spodbujanje odprtih razprav o njegovem preprečevanju ni namenjen le ublažitvi njegovega neposrednega vpliva. Nasilni ekstremizem se nanaša predvsem na kršitev temeljnih univerzalnih vrednot, kot so: človekove pravice, nenasilje in nediskriminacija. Preventivni ukrepi vključujejo, med drugim, poučevanje pozitivnih vrednot in pomoč učencem pri gradnji odporne uma za preprečevanje ekstremističnih pripovedi in vplivov, katerim so lahko izpostavljeni, čeprav se zdi, da jih ta fenomen za zdaj ne zadeva.

Globalno državljansko izobraževanje, eden ključnih konceptov, ki se uporablja za preprečevanje nasilnega ekstremizma, se osredinja na učenje učencev o sočutju in odgovornosti do posameznikov, ki jih ne poznajo in jih mogoče nikoli ne bodo. Priprava mladih umov na spoštovanje človeštva v svoji raznolikosti in enotnosti predstavlja enega izmed temeljnih ciljev kakovostnega izobraževanja za preprečevanje nasilnega ekstremizma.

V: *Ali naj svoje razprave osredinim na določeno lokalno vrsto/primer nasilnega ekstremizma?*

O: Vključevanje lokalnih primerov ekstremizma v razpravah v razredu lahko pripomore k temu, da je predmet relevantnejši za učence, vendar pa lahko povzroči čustveno obremenjene in neugodne izide. Obstaja tudi nevarnost stigmatizacije nekaterih populacij učencev. Zato je pomembno obravnavati zadevo na uravnotežen način. Primere nasilnega ekstremizma lahko uporabite iz učbenikov, drugih držav ali iz lastne skupnosti. Učitelj mora, če je to mogoče, razvejati uporabljene primere, s čimer preprečuje, da bi učenci zgradili stereotipno razumevanje nasilnega ekstremizma glede na določeno skupino ali prebivalstvo. Učitelj lahko pri obravnavanju lokalne manifestacije nasilnega ekstremizma obravnava tega na konceptualni ravni, ki se nanaša na različne mogoče vzroke in gonilne sile ekstremizma pa tudi na njegov vpliv. To bo pomagalo učencem, da se približajo temi na daljavo in omejijo osebno vpletenost, ki lahko ovira odprto in konstruktivno razpravo.

V: *Kako preprečiti, da se učenci z različnimi pogledi spopadejo med razpravo v razredu in po njej?*

O: Zelo pomembno je, da se postopek razpravljanja o nasilnem ekstremizmu konča v okviru strukturiranega cikla. Za učitelje in tudi za učence je potrebna priprava. Osnovna pravila morajo biti postavljena na začetku in učitelj mora jasno razmejiti, kaj je dovoljeno in kaj ni. Učenci ne smejo dobiti občutka, da njihovi glasovi niso slišani, da smo se izognili poglobljeni razpravi ali pa, da je bila ta nenadoma prekinjena. Razpravljanje in sklepanje razprav sta tako pomembna kot priprava.

Občutek in doživljanje razprave kot demokratičnega in odprtega procesa, ki enako obravnava vse študente, sta prav tako pomembna kot vsebina diskusije. Če se vsi učenci zavedajo, da so bili njihovi pogledi slišani in spoštovani, je manj verjetno, da se bodo pozneje spopadli med seboj. Med razpravo je mogoče tudi primeren čas za opozorilo učencem, da ustrahovanje ali nasilje v šolah v nobenem primeru ni dopustno. Če je potrebno, lahko učitelj identificira nerešena vprašanja, ki zahtevajo poglobljeno pozornost in/ali nadaljnje aktivnosti in nadaljuje pogovor ob drugem času.²¹

V: *Kako se ukvarjam s problemom ekstremistične propagande na spletu?*

O: Ključnega pomena je odprta tema spletne propagande med razpravo o nasilnem ekstremizmu. Medtem ko propaganda nikakor ni novo orodje za razširjanje ekstremističnih in škodljivih idej, ima zdaj večji vpliv zaradi svoje široke dostopnosti prek interneta. Zato je še toliko nujnejše, da se težave lotimo zgodaj, tako da vzgajamo sposobnosti kritičnega razmišljanja in spodbujamo učence k spraševanju o virih informacij ter motivaciji ljudi, ki na spletu objavljajo ekstremistične materiale. Predstavljanje konceptov, kot sta “digitalno državljanstvo” in poudarjanje pomembnosti odgovornega vedenja, ne le v resnici, ampak tudi na spletu, morajo biti del šolskega programa za boj proti nasilnemu ekstremizmu. Obenem lahko učitelj kar najbolje izkoristi konstruktivne spletne izobraževalne vire na temo preprečevanja nasilnega ekstremizma, ki jih je mogoče uporabiti, da privabi pozornost in zanimanje učencev (glejte poglavje Reference).

21 Stopping Violence in Schools: A guide for teachers, UNESCO 2009, <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001841/184162e.pdf>.

Reference

Za široko množico virov in izobraževalnih gradiv spodbujamo bralce, da si ogledajo *UNESCO Global Citizenship Education Clearinghouse hosted by APCEIU* na <http://gcedclearinghouse.org/>.

■ KLJUČNE REFERENCE VKLJUČUJEJO:

- Hedayah. 2013. *Vloga izobraževanja v boju proti nasilnemu ekstremizmu*.
<http://www.hedayah.ae/pdf/role-of-education-in-counterint-extremism-meeting-report.pdf>.
- Mreža ozaveščanja o radikalizaciji. 2015. *Preprečevanje radikalizacije, ki vodi v terorizem in nasilni ekstremizem*:
http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-best-practices/docs/ran_collection-approaches_and_practices_en.pdf.
- OSCE/ODIHR/YAD VASHEM. 2007. *Obravnavanje antisemitizma: zakaj in kako? Vodnik za pedagoge*.
<http://www.osce.org/odihr/29890>
- OXFAM. 2006. *Poučevanje spornih vprašanj, vodnik za šole*.
<http://www.oxfam.org.uk/education/teacher-support/tools-and-guides/controversial-issues>.
- OXFAM. 2015. *Globalno državljansko izobraževanje, vodnik za učitelje*.
<http://www.oxfam.org.uk/education/global-citizenship/global-citizenship-guides>.

- Svetovni forum za boj proti terorizmu. *The Abu Dhabi Memorandum on Good Practices for Education and Countering Violent Extremism*.
https://www.thegctf.org/documents/10162/159880/14Sept19_GCTF+Abu+Dhabi+Memorandum.pdf.
- UNESCO. 2009. *Ustavitev nasilja v šolah*.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001841/184162e.pdf>.
- UNESCO. 2013. *Intercultural Competences – Conceptual and Operational Framework*.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002197/219768e.pdf>.
- UNESCO. 2014. *Poučevanje spoštovanja za vse: smernice za izvedbo*.
<http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/human-rights-education/resources/projects/teaching-respect-for-all/>.
- UNESCO. 2015. *Izobraževanje za globalno državljanstvo. Teme in učni cilji*.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002329/232993e.pdf>.
- UNESCO Bangkok, *Fostering Digital Citizenship through Safe and Responsible Use of ICT: A review of current status in Asia and the Pacific as of December 2014*.
http://www.unescobkk.org/fileadmin/user_upload/ict/SRU-ICT/SRU-ICT_mapping_report_2014.pdf.
- United Kingdom Department for Children, Schools and Families. 2008. *Skupaj se učimo biti varni. Komplet orodij za pomoč šolam za prispevek k preprečevanju nasilnega ekstremizma*.
http://dera.ioe.ac.uk/8396/1/DCSF-Learning%20Together_bkmk.pdf

